

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frankova ulica št. 8 (tiskarna L. nadst.). Uradne ure za stranko so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.00, polletna K 10.00, četrtletna K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za ostale inozemske in Ameriko celoletno K 36.—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov
ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranko od 8. do 12. dopoldne in od 8. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petletna 30 vin., pogojen prostor, poslane in reklame 40 vin. — Inzerate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamske liste so poštnine proste.

Stev. 550.

V Ljubljani, v ponedeljek dne 7. aprila 1913.

Leto III.

Lukacs.

Budimpešta, 5. aprila.

Sodba druge instance v procesu ministrskega predsednika Lukacsa proti Desyju, ki je čednega načelnika čedne vlade imenoval največjega panamista, je več kakor navadno presenečenje. Na Ogrskem, kjer je že davno izgubljena vera v neodvisnost sodnikov in v objektivnost pravice, je sklep kraljevske stolice povzročil senzacijo prvega reda. Vendar se je torej še našlo sodišče v Budimpešti, ki se ne da korumpirati od korumpirane vlade, sodišče, ki se upa s priznanja vredno odločitvijo postaviti panamistovskim vplivom vladnega šefa po robu, ter izreči besedo, s katero je nepošten intrigant na stolu ministrskega predsednika že obsojen.

Skoraj da prihaja afera ukradenih, v blagajno munkaške stranke vtakjenih milijonov v drugo vrsto, če si človek predočuje ves pomen sodbe kraljevske stolice. Prva instanca se mora še enkrat baviti s tožbo gospoda Lukacsa proti Desyju, in pripustiti mora vse dokaze, ne le tistih, ki so bili že predlagani, ampak tudi take, ki se nategujejo še predlagati. Kajti kdor očita ministrskemu predsedniku, da je panamist, mora in sme opravičenost svojega očitanga dokazati. Če je ministrski predsednik res šanziral več kakor štiri milijone kron, ki bi jih bila morala kasirati država, v blagajno svoje stranke, tedaj je panamist, in Desy, ki mu je to očital, mora ostati prost. Prva instanca ni dala Desyju prilike, da bi pokazal, kar je trdil. Kraljevska stolica ji zdaj nalaga, da mu pribavi to priliko v najširšem obsegu.

Lukacs je torej poražen. Boj med njim in Desyjem se je po kričehi sodbi prve instance izpremenil v boj ministrskega predsednika z opozicijo in z vso dostojno javnostjo, naposled pa še v boj z pravico. In v tem boju je Lukacs-ur podlegel.

V zbornici poslancev in v magnatski je ministrski predsednik z vso zvižanostjo založenega, a izurjenega zločinca odklanjal vsako pojasnilo o svoji korupcijski zadevi. Kakor v svojih političnih igrah si je tudi tukaj napravil »stališče«. V parlamentu, kjer gre z ukradenim denarjem kupljena večina z njim čez drn in strn, ker je njena usoda odvisna od njegove, je to zadoščevalo. Toda Lukacs je hotel več. Zahteval je, da naj se tudi sodišče postavi na njegovo stališče. Svojo zahtevo je podkrepil s pritiskom, ki je kakor jalce jalcu podobno izsiljevanju. Višje državno pravdnstvo je zahtevalo od sodišča, naj se pridruži nazoru, da sta že obe zbornici parlamenta vzeli Lukacseve izjave na znanje in da nima sodišče vsled tega ničesar več razsojati.

Včeraj je imelo sodišče svoje posvetovanje in je sklenilo, da razglasi danes svoj odlok. Lukacs je bil tako neomajno prepričan, da ima sodišče v svojem žepu, da so še snoči oficijozna peresa prerokovala sodbo v panamistovskem smislu. Pravila so z vso zavednostjo informiranih zaupnikov, da bo sodišče odklonilo Desyjev priziv in izreklo, da je nekompetentno za nadaljnje razsojanje reči, katero je že razsodil parlament.

To je bilo snoči. In danes je razglášena sodba, ki je udarila kakor strela v to zgradbo ter jo porušila do tal. Če je že sklep, da se vrne zadeva prvi instanci, glasno doneča klofuta za Lukacsa, so razlogi tega sklepa prava justifikacija. In če bi imel ta čudni ministrski predsednik le še ostanek samospoštovanja v sebi, bi nemudoma za ujnimi brzoljavom naprosil cesarja, naj sprejme njegovo demisijo.

Po mnenju druge instance sploh ni dvoma o tem, da je za izraz »panamist« dovoljen dokaz resnice. Da se ta izvede, se pa zdi kraljevski stolici potrebno, da se preiščejo I. vsa fakta, nanašajoča se na solno pogodbo, ki je bila dne 2. septembra 1910 sklenjena med Ogrsko banko in trgovinsko delniško družbo in med erarjem; 2. vsa fakta Elekserjevega procesa zaradi 800.000 kron; 3. fakta o razširjanju domačih industrijskih produktov v tujini; 4. fakta o protipravnih pridobitvi štirih milijonov in 800.000 kron. Pri čemer je preiskati, če je Lukacs pridobil na protipravnem načinu kakšno premoženjsko risti; če je to res, je preiskati, na čigav ukaz in v katerem inštitutu se je vplačal denar in kdo ga je zaračunal; naposled če je Lukacs v tej zadevi kaj ukrepal in v kakšnem smislu? 5. vsa fakta, ki se tičejo prodaje hiše v Szalatu in vsa fakta, ki so se pojavila v teku preiskave.

Dokaz, katerega se je Lukacs branil kakor safan kadila, je torej ukazal. Lukacs je propadel s taktiko, katero je zasledoval pri prvi instanci, ki se je bila pridružila njegovemu nazoru, da tatinsko napolnjevanje volilnega sklada vladne stranke ni panamistično, češ da volilni sklad ni Lukacsov žep. Ravno tako je propadel s taktiko, s katero je poskušal svojo srečo pri drugi instanci. Razume se, da je državno pravdnstvo zastopalo ministrskega lopova. V parlamentu je podli subjekt, ki terorizira Ogrsko kot hlapec blaznega Tisze, odklanjal vsako pojasnilo, češ da je Desy vložil vzklik in bo vsled tega še pri sodišču prilika za to; pri sodišču pa zahteva njegov državni pravdnik, da se odkloni vsaka preiskava, češ da je že parlament izrekel svoje mnenje o celi zadevi. Izključen je torej vsak dvom o tem, da se Lukacs boji te

preiskave. Zakaj drugače bi bil vendar sam predlagal, naj se dovoli dokaz resnice.

Da se je našlo sodišče, ki se ne vdnja vladi na slepo, je pomirjevalen moment, ki blagodejno vpliva v splošni demoralizaciji ogrskega javnega življenja. Značilno je za velikansko korupcijo, ki preplavlja vso deželo, da pravzaprav nihče ni pričakoval kaj drugega kakor to, da bo sodišče ponižno ubogalo vladu, zlasti ko se je zvedelo, da je Lukacs sam obiskal sodnega predsednika. Za Lukacsa pa je uničevalno še to dejstvo, da je sodišče raztrgalo vso mrežo njegovih mahinacij, da je s svojim pravorkom obsodilo njegov sistem.

Ta čustveni poraz bi gotovo povsod drugje zadostoval, da bi se tisti, katerega je zadel, nemudoma umaknil iz javnega življenja. Od Lukacsa ni pričakovati tega. Sedaj gotovo že premišljuje, kako bo oviral in zavlačil preiskavo, ki jo je sodišče ukazalo. Ali uspešnost njegovih intrig se približuje koncu. Čim se je našlo sodišče, ki se ne da terorizirati, je njegova usoda zapečatena. Zadeva se mora pojasniti. In ker se kreatura boji pojasnila, je gotovo, da ima razloge za ta strah, ki ga bo pogotil. Tedaj je mogoče, da se očistijo tudi politične razmere na Ogrskem.

Prvi majnik.

Zopet se bliža delavski praznik. Slovesno pozdravljajo delavci vsega sveta dan prvega majnika, ki so si ga sami izvolili. Delo počiva, po tovarnah je tiho, po industrijah je mirno in misli so slavnostne. Praznik je.

Leta potekajo in navada obrusi marsikaj. Kar je mlado, ostari s časom in izgubi prvotno svežost. Ustvarjajoče ideje izgube svoj pomen, kadar so dobile kri in meso. Navdušenje pojema in prazne formalnosti nastajajo.

Leto za letom praznujejo delavci prvi majnik. Pa vendar: Ta praznik jim je danes tako svet in znamenit, kakor je bil prvo leto. Svež je kakor pomladna cvetlica, in ponos delavcev, da imajo svoj dan, narašča od leta do leta.

Ko so po sklepu pariškega kongresa delavci prvi praznovali prvi majnik, se je tresel kapitalistični svet. Grozen, neizvesten strah je spopadal plutokracijo in njene pomočnike. Meščanska družba se je bala za svoj »red«. Nervoznost policije je naraščala do skrajnosti. In dne drugega majnika so se špisarji zjutraj bali odpreti oči, ker so mislili, da svet ne stoji več. Komaj so verjeli, da ni grozna revolucija pogoltnila vsega.

Potem pa so se začeli tolažiti. Saj ni tako hudo! Revolucija je prazna beseda. Kričati znajo, barikad si pa ne upajo zidati.

Zazdelo se jim je, da pomeni prvi majnik delavcev ravno toliko, kolikor njih lastni »majales« in da je z delavskim gibanjem ravno taka kakor z meščanskimi strujami. Porode se, poteko včasih vehementno, a potem postane korito plitko in vse mine. K večjemu ostanje kakšne fraze, ki se ponavljajo v momentih navdušenja, kakor se kriči »Živila domovina«, kadar je mnogo vina na mizi.

Meščanstvo ne zna čitati v delavski duši. Ljudje niso enaki, in delavsko ljudstvo je iz posebnega testa. A njegovi prazniki so drugačni kakor meščanski.

Prvi majnik ne more ostariti, dokler je mlado delavstvo in njegov boj. Meščanstvo je danes blažen posestnik. Svoje pravice ima, večinoma celo privilegije, in to je prijetno. Ideali, ki so oddaljeni od gmočnih razmer, izgube lahko bliščobno in samo tisti dvigajo možato in junaško njih prapor, ki žive od njih. Buržvazija pa ljubi mir, da lahko brez zmotnjav in homatij uživa, kar ima.

Delavski boj pa je še daleč od cilja. A volja delavcev, doseči svoj smoter, je velika, in zato ne more njih gibanje izgubiti moči in njih prazniki ohraniti svoj pomen. Zato je prvi majnik svež kakor cvetice pod jutranjo roso.

Praznik je. Vedno so ljudje praznovali, ako jim je bil kak dan posebno pomemben. Delo je sovražnik duševne koncentracije in povzdige. A neštevilni prazniki, ki jih imajo narodi in cerkve, so večinoma le še tradicionalni. Praznuje se, ker je tako navada, pa ker se ljudje ne bi mogli zbiti v svojih hramih, na banketih in podobnih priredbah, ako se ne bi ločili od svojih prodajalnic, pisarn in delavnic. Dne prvega majnika pa praznujejo delavci. Vse leto so priklenjeni na delo. Cel razred, na milijone ljudi, dela dan na dan po volji drugih, podobno v tej smeri sužnjem, ki morajo zatajiti lastno voljo, kjer govorijo gospodarstva. In ta razred praznuje. Globoko znamenje tiči v tem prazniku, ki postaja na ta način dan svobodne volje delavcev.

Svet ga ima za sužnja. A dne prvega majnika vstane delavec ter zakliče: Človek sem. Delam, ker me naravne razmere — človeka — silijo na to. Živeti hočem, a človeškega življenja ni brez dela. Sveti red družbe pa zahteva, naj delam po njegovi zapovedi, ne vsled naravnih pogojev. Moč ima ta red in vse leto se ji moram pokoravati. Danes pa je moj dan, in jaz, delavec, dokumentiram, da se je zbudila moja volja, pa stopa tvoji, o sveti red, nasproti, ki je bila doslej neomejena in je absolutno vladala. Tvoja moč vlada, ali moja se dviga in med nama je boj. Danes je moj dan, in to pomeni, da se pripravljam na svojo dobo; kajti

ti me zaničuješ, jaz pa se spoštujem, ker sem spoznal vrednost dela.

Revolucionaren je ta praznik. Od leta do leta se ponavlja in še nikoli niso prišli delavci s puškami in z bajonetmi na svoja zbirališča; pa misli filister, da ni revolucije in da je ne bo. Filistriški duh je majhen in slab. Mamica mu je pripovedovala, kako je bilo leta 1848., pa misli, da ni drugačne revolucije. In ne razume, da je velikanska revolucija, kadar se vname lastna volja v razredu, ki je bil doslej tlačen in teptan, pa je poznal vedno le tuje zakone.

Velikanska je proletarska revolucionarna ideja in revolucionarna moč. Policisti in državni pravdniki so se navadili pravilno držati, kadar slišijo besedo o socialni revoluciji, kakor človek, ki je slišal, da v starem gradu straži, pa je moral tam spat tri noči, in vendar ni videl strahu. Ali sveti red, ki ga čuvalo, je v večji nevarnosti, kakor bi bil pred naskoki oboroženih množic, ki bi lahko požgale in demolirale poslopja, pobešale tirane in metale bombe, a ne bi mogle doseči sistema in njega žive ideje. A z novo idejo izpodriva proletarska revolucija staro, ki je noben državni pravdnik in nobena policija ne more zaščititi.

Revolucionarni duh živi v delavstvu, ker se zaveda svoje veljave in ker spoznava nedostojni položaj. Zato je tudi prvi majnik živ in revolucionaren.

Tudi letos se bo mirno izvršil. Kri ne bo tekla, zidovi se ne bodo majali. A nevidoma bo izpadlo zopet nekoliko kamnov iz poslopja svetega reda in nihče jih ne bo mogel nadomestiti... Delavci bodo obnovili svoje zahteve: Osemurni delovnik, politične pravice, razoroženje in svetovni mir, delavsko varstvo. Izračunali bodo, koliko so se s skrajšanjem delovnega časa približali svojemu cilju, spomnili se bodo na boje pretečenega leta, pripravili se bodo na novo kampanjo za dosego splošne volilne pravice, za razširjenje zborovalne in združevalne pravice, protestirali bodo proti zavlačenju tiskovne reforme in starostnega zavarovanja, proti militarizmu in vojni. In pripravili se bodo, da bo to praznovanje dostojno, kakor se spodobi pomenu modernega delavstva.

Prepovedano navdušenje.

V Splietu imajo okrajnega glavarja, nekoga dr. Szilva, ki je že večkrat s salomonskimi ukazi presenetil strmeči svet. Ta modra glava je zdaj zopet izdala odredbo, o kateri bi moral vsak patriot želeči, da ne zvedo zanj nikjer onstran črnomornih meja, zakaj drugače se nam je bati, da zadoni v devetih deželah smeh, ki za Avstrijo gotovo ne bi bil laskav. Četudi smo se zlasti po zaslugi naše veleznemite diplomacije že nekoliko privadili temu, da nas smatrajo po vsem svetu za državo kurioznosti, je vendar neugodno, ako se mora človek v tujini desetkrat premisliti, preden pove, da je avstrijski državljan, ker se mora bati, da ga bodo že zaradi tega fakta samega smatrali za eksotično in več ali manj komično bitje.

Ukrep namestniškega svetnika in okrajnega glavarja Szilve, ki ga je brzoljavna žica raznesla že po vsej Avstriji, je posebno primeren, da povzroči povsod začudenje zmanjevanje glav. V Splietu je nekdo sprožil misel, da naj bi se razobesile zastave, če pade Skader. Kar se nas tiče, bi se ne znali tako navdušiti, pa če bi bile vse spljetske hiše naše; militarističen dogodek, ki velja na tisoče mrtvih in na tisoče pohabljenih, ne more v naših srcih dramiti takega veselja, da bi ga proslavljali z razobesenimi zastavami in iluminiranimi okni. V skaderskem slučaju pa bi nam se še najtežje vzkipelo tako navdušenje, zakaj vse zmagovalje ne bi moglo izbrisati dejstva, da je zaradi tega mesta decimiran mali črnogorski narod, da je uničena njegov moška mladina.

Toda zdi se nam, da je okraševanje hiš in razsvetljevanje oken privatna zadeva, prav tako kakor je radost in žalost zasebna reč. Ta hip bi lahko našli celo vrsto slučajev, v katerih se izraža še veliko bolj perverzno veselje, pa se ne zgane nobena državna oblast. In pogostoma razobesajo barvano platno in postavljajo goreče sveče na okna, ko nam je povod tako malo simpatičen, da bi se nam zdelo »mačja godba« bolj primerna. Pa vendar molčimo in prepuščamo vsakomur, da se veseli na svoj način, in da žaluje po svojih občutkih. In če ne bi bilo te vzajemne tolerance, bi bilo vsako skupno življenje nemogoče.

Gospod Szilva v Splietu pa misli, da mora reševati državo proti — zastavam in stearinskim svečam. Izdal je namreč razglas, s katerim prepoveduje za dobo treh mesecev vsem privatnim osebam in društvenim razobesjanje zastav, okraševanje hiš, oken in trgovinskih izlog, ter iluminacijo hiš. Kdor pa bi zagrešil tako dejanje, mu žuga na podlagi § 11. takozvanega tepežnega patenta z globo do 200 K oziroma z zaporom do 14 dni.

Navdušenje je torej po nazorih gospoda Szilve, za katerega bi se morale zanimati filozofske akademije, reč, ki se mora državno regulirati. Tri mesece ne sme biti v Splietu nihče navdušen. V treh mesecih se lahko zgode doma, v Avstriji, v Evropi, na svetu najradostnejši dogodki, ali Splietani se ne smejo veseliti in ne smejo radosti izražati. V tem času

dobimo lahko nekoliko novih princev; po vseh mestih in vaseh se lahko tope v opoljni radosti, v Splietu ne smejo postaviti šopka rož na okno. V treh mesecih lahko doseže naša diplomacija devetdeset velikanskih uspehov; Splietani morajo ostati trezni in nedekorirani; v treh mesecih postane gospod Szilva lahko minister, a na podlagi njegovega lastnega fermana se Spliet ne sme slavnostno odeti!

Če bi se pa Spliet ob takem radostnem degodku vendar spozabil, tedaj bi nastal problem, ki bi ga znala menda le taka prosvetljena modrost razrešiti, kakršna žari v glavi gospoda Szilve okrajnega glavarja Szilve. Treba bi bilo na 14 dni zapreti ves Spliet. A za ves Spliet tudi ves Spliet nima dosti zaporov... Ujajmo torej, da Spliet ne spravi Avstrije v tako zadrego. Kajti za humor tujine smo razadnje že dovolj skrbeli.

Zakon človeškega dela.

(Konec.)

V velikih angleških fabrikah, n. pr. v tkalnicah, so pokazale izkušnje že na začetku let štiridesetih, da je produkcija v 11 urah večja nego poprej v 12 in da je povprečna tedenska mezda delavcev narasla od 10 šilingov in 1/2 pence na 10 šilingov in 3/4 pence. V tem pogledu podaja optična tovarna Zeiss v Jeni jako pončno izkušnjo iz novejšega časa. Tam so v letu 1900 skrajšali delovnik od 9 na 8 ur, ne da bi se akordna in dnevna mezda ter stroji kaj izpremenili. Po dvehletnem vestnem opazovanju 230 delavcev se je pokazalo, da je 30 delavcev v 8 urah produciralo ravno toliko kakor preje 31 v 9 urah, ali da vsak od njih sedaj prav toliko producira, kakor da bi ob deveturnem delu delal 10 dni na leto več. Izplačana mezda je vzlic skrajšanju delovnega časa poskočila za 10 fenigov na uro, ali za vso tovarno za 10.585 mark v letu. V tovarni žveplene kisline belgijske »Société des Produits chimiques« v Engisu so leta 1892 uvedli pri kuhanju cinkove svetilice namesto dotedanjih dveh dvanaesturnih šihov, z deseterurnim efektivnim delom tri osemurne šihite s čistim sedemimpolurnim delom. Ze prej nego v šestih mesecih se je delavcem posrečilo izžgati z enakimi pečmi in sirovinami 1000 kilogramov cinkove svetilice, torej enako množino kakor ob dvanaesturnem šihu z deseterurnim čistim delom. Intenzivnost, oziroma produktivnost dela je torej narasla za 33,33 odstotkov in je naraščala še naprej. Po trinajstih letih je voditelj tega podjetja Fromont konstatiral, da je vsak dan dokazal korist skrajšanja delovnega časa za podjetje. Prav zanimiv je tudi v Zedinjenih državah pred nekaj leti v znanstvene svrhe izvršeni načrt, da se je dobilo gradivo za osemurno delo v državnih obratih. Na odločbo kongresa sta se zgradili dve novi bojni ladji prve vrste: ena, »Connecticut«, je bila oddana državnim ladjedelnici, druga, »Louisiana«, pa neki privatni ladjedelnici. Teža na uro obdelanih sirovin je znašala pri »Connecticutu« 6:2995 funtov, pri »Louisiani« le 5:0608 funtov. Povprečen uspeh dela na uro pri osemurnem delu je bil za 24,48 odstotkov večji kot pri deseterurnem. Ta zgled dokazuje, da velja zakon obratnega razmerja med kvantiteto delovnega časa in produktivnostjo dela tudi za industrijske obrate največjega obsega. Vzemimo še en primer, ki potrjuje to: Svetovnoznanja angleška strojna tovarna Mather and Platt zaposluje 12.000 mož, od teh le eno tretjino v akordu. Po skrajšanju delovnega časa od 53 na 48 ur na teden v letu 1893, torej za 10 odstotkov, je bil produkt poskusnega leta glede na kakovost enak, glede na množino pa večji, da so tehnični pogoji kakor hitrost ostali neizpremenjeni.

Da posežemo še na eno izpričevalo za Avstrijo, navajamo dobesedno leta 1894 od avstrijskega obrtnega nadzornika za Liberec izrečeno sodbo. Obrtni nadzornik pravi v svojem poročilu: »Kako neosnovan je bil strah industrijecev, zlasti tekstilnikov, ob uzakonitvi enajsturnega delovnika, je znano... Ob tej priliki izražene napovedi industrijskega propada je ovrget brezprimerni procvit v poslednjih letih.« Tedaj je šlo za enajsturni delovnik. Ampak v enakem smislu je odgovoril zadnje čase, ko je vprašanje osemurnega delovnika na dnevnem redu, na vprašanje družbe za socialno reformo ravnatelj Brauns za nemško premogovno industrijo. Izrekajoč se za osemurni delovnik pravi: »Zadosti znano je, da skrajšanje delovnega časa v gotovih mejah produkciji ni škodljivo.«

Neredko se zgodi, da skrajšanje delovnega časa ne pomeni takoj delovnega uspeha, narobe, da celo zmanjša produkcijo. To pa izvira, kakor kaže izkušnja, odtod, ker se povzanim zahtevam stopaj prilagajajo in šele spoznajo — ako niso bili že prej uverjeni o ugodnih posledicah skrajšanega delovnega časa — to resnice. Produkcija se semintja zmanjša tudi vsled dela brez časa tako da vsled skrajšanja delovnega časa pričakovana telesna in duhovna izpolnitost s lahke ne nastopi.

Da naraščanje produktivnosti ne doseže svoje meje pri osem- ali sedemimpolurnem, niti pri šesturnem delu, dokazujejo ne preveč prijetna presenečenja, o katerih neredko tožijo fabrikanti. Zgodi se, ako v mrtvi sezoni ali v slabih časih reducirajo delovni čas za polovico, da se množina produkta zmanjša le za 10 odstotkov.

kov. Ze pred leti je avstrijski ekonom T. Hertzka izračunal, da bi ob zaposlenju za delo sposobnega moškega prebivalstva med 16. in 50. letom pri umni uporabi proizvajalnih sredstev zadostalo poltretjeurno delo na dan za vse potrebe avstrijskega prebivalstva na naši kulturni stopnji vstevši luksus. »Ta račun«, pripominja Bebel, »ne preseneti nikogar, kdor pozna razmere. Vzemimo, da bi pri takem zmernem delovnem času razen invalidov in bolnikov delali tudi še možje nad 50 let in mladina pod 16 leti, ravno tako velik del ženskih, v kolikor niso zaposlene za izrejo otrok, za pripravljanje jedil itd., pa bi se dal ta delovni čas še znatno skrajšati ali pa povišati potrebe.« In sicer brez uporabljanja specifičnih, rafiniranih, za delavstvo škodljivih metod za zvišanje produktivnosti dela. Tam, kjer danes kapitalistično izkoriščanje uporablja te metode, skrajšanje delovnega časa še bolj pomnožuje produktivnost.

Produktivnost je n. pr. za 100 odstotkov večja pri takozvanem ameriškem premijskem sistemu. Ta sistem obstoja v tem, da plača fabrikant delavcu razen dogovorjene mezd za časovno določen produkt še toliko in toliko za vsako uro, kolikor je delo prej izgovoril, torej za vsako uro — brezdelja. Ta sistem je klasičen dokaz, da napredno kapitalistično gospodarstvo spekulira na vedno večjo uspešnost meznega dela ne s tem, da podaljšuje, temveč da skrajšuje delovni čas kar najbolj.

Z drugimi besedami: skrajšanje delovnega časa je postalo temeljni postulat, postulat s stališča kapitala, podjetniških interesov in produkcije. Ne glede na človeške ozire in na zvišanje telesne in duhovne sile ljudstva.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Purgarija na potu k mednarodnosti.** Meščanski fraz o nacionalizmu ni socialna demokracija nikdar upoštevala za resna mnenja, čeprav nam dan za dnem obitajo narodno izdajstvo. Prepričani smo, da se bodo lepega dne združile vse meščanske stranke, ne glede na to, za kateri narod se sedaj »žrtvujejo« in »delujejo«, ker jih bodo prisilili k temu njih skupni interesi. Čim zmagovitejša je socialna demokracija, čim širša postaja organizacija množice in čim večji je vpliv, ki ga ima na obrazovanje družbe, tem bolj potrebujejo meščanske stranke edinstva, da zgrade jez proti rdeči poplavi, ki jih preti uničiti. V urah nevarnosti pozabijo na vse, kar jih loči, nacionalno sovraštvo se razkadi najprej, samo da rešijo interese svojega razreda, samo da podaljšajo izkoriščanje življenja. Veliki nemški nacionalci dr. Steinwender posebno gromko opisuje mednarodnost meščanskih strank, ki je potrebna, da mednarodna socialna demokracija prehitro ne zadrgne vrata kapitalizmu. V »Völkische Zeitung« piše na koncu raprave o delu v finančnem odseku: »Predvsem zasluži priznanje in postopanje zastopnikov meščanskih strank v odseku. Prvič zaradi poguma, s katerim so nastopili za to, kar se jim zdi prav in kar je njihova dolžnost, ne da bi se ozirali na ceno popularnosti, ki bi si jo bili lahko pridobili, če bi se uklonili agitaciji, ki je od vseh strani planila nanje. Drugič zaradi solidarnosti. Nemci, Čehi, Poljaki, Slovenci in Italijani so v prvi storili to, kar bi bili morali storiti že davno, kadar gre za skupne interese. Pomen skupnega dela pa sega daleč čez hipni povod; osebno smo se zblizali in marsikateri predsodki so se razpršili. In ob prihodnji priložnosti se bomo zopet našli.« Torej solidaren nastop vseh meščanskih strank, Nemcev, Čehov, Poljakov, Slovencev in Italijanov, ki so drugače strašilo za nacionalno nevarnost, je imel uspeh. Meščanstvo bo pomatelo proč vse ideale o nacionalizmu in še marsikaj drugega, kar loči poedine meščanske stranke, samo da si ohrani obstanek. Nam je skupnost meščanskih strank prav in čeprav je združeno meščanstvo močnejši nasprotnik, bo bolj enostavnejši in jasnejši med nami in zagovorniki današnjega družabnega reda.

— **Mezdne razmere v strugi Ljubljane.** V petek smo opozorili javnost na skandalozne mezdne razmere, ki vladajo pri kanalizacijskih delih v strugi Ljubljane. Kakor čujemo, tvrdka Seravalli in Pontello ni prevzela del od Rella & Neffe, temveč od alpinske stavbane družbe. Svoj delajo v strugi Ljubljane tri firme s približno 300 delavci in delavstvo je izkoriščano, da je grdo. Rella & Neffe je po pogodbi z mestno občino zavezan, da plačuje svojim delavcem najmanj po 3 krome na dan. V začetku se je firma držala te svoje dolžnosti in le bila običajna mezda od ure 40 vin. Danes pa lahko z lučjo v belem dnevu iščete delavca med vsemi 123, ki bi imel po 40 vin., vsi na novo spreje ti pa dobivajo le še po 30 vin. Ampak najhujše še pride! Ako je slabo vreme in morajo delavci po več ur čakati, da se zvedri in da poše solnce, ne dobe za to nič. Podjetnik misli, da delavci takrat nimajo želodcev. Pri zloglasnih delih v Gruberjevem prekopu so delavci v slučaju neugodnega vremena dobili vsaj 1 krono odškodnine na dan in pa prosto hrano. Ako je tako pri tvrdki Rella & Neffe, ki se je pogodbeno zavezala, da bo svoje delavce pošteno plačevala, kako še le izgleda pri ostalih dveh firmah, ki te dolžnosti nista prevzeli. Zdi se kakor da vse te firme med seboj tekmujejo, katera bo bolj umazano ravnala z delavci in le čudimo se, da še niso ubogale Turka, ki je nasvetoval za dela v strugi Ljubljane arestante, kateri stanejo le po 1 K 80 v na dan.

— **Farška bisaga na Viču.** Viški patri se na vso moč trudijo, da bodo imeli od birne čim večji dobiček. Ne le to, da hočejo imeti za botre le klerikalce najčistejšega kalibra, ki se razumejo na »čfre«, temveč prepovedali so tudi vsakemu botru po več birmancev. Vsak birmanec mora imeti svojega botra. Če bo več botrov, več bo »ofra«, tako sklepajo. Mnogo Vičanov je zato sklenilo, da ne bodo poslali otrok k viški birmi, ki ni nič drugega nego nesramno odiranje. Opozicija proti terorizmu viških tonzurirancev se je pa sedaj zbudila tudi

že med — birmanci, ker je že več dečkov izjavilo: »Ne grem k birmi, če ni moj boter »rdečepintar.«

— **Z mestnega magistrata.** Danes in jutri snažijo uradne prostore mestne blagajne, mestnega knjigovodstva in mestnega gospodarskega urada. Omenjeni prostori so vsled tega danes in jutri za promet s strankami zaprti.

— **Umrli so v Ljubljani:** Sestra Klotilda Božič, usmiljenka, 31 let. — Ivan Dovč, rejnec, 3 mesece. — Franc Tominec, dninar, 32 let.

— **Od zgradbe belokranjske železnice.** Del proge od novomeškega predora proti kolodvoru, ki doslej še ni bil začel in katerega zgradbo si je država še pridržala, je zdaj tudi oddan v delo. Zgradbo tega dela se je poverilo tvrdki iz Celovca in sicer baje podjetju Madelle in drug. Ob novomeškem predoru so zdaj pričeli urejevati vzhodnje nasipa. Z neprijetnimi razstrelbami v predoru so že prenehali. Te dni se je pričelo tudi nadaljevanje kopanja kapitelskega hriba desno ob Kolodvorski cesti. Glavni predor čez Gorjance bo že 1. maja prevrtn. Sredi gore so baje našli na veliko brezno, katerega so premostili, ker ga vsled globočine niso mogli zasuti.

— **Ni vse zlato, kar se sveti,** in ni vse dobro, kar nam hvalisa vsiljiva reklama. Pri nakupovanju blaga moramo biti previdni in paziti na kakovost. Kar se na pr. kavnega prdatka tiče, je gotova stvar, da je najboljša Kolinska kavna prines in se najbolj izplača ta kavni pridelek kupovati. Vse naše gospodinjice so to že spoznale in zato zahtevajo v trgovinah samo Kolinsko kavno primes z znamko »Sokol«, posebno še, ker ta kavni pridelek ni le najboljši, temveč tudi edino pristno domače blago.

— **Kinematograf »Ideal«.** Nihče naj ne zamudi senzacijske slike »Obleganje Odrina«. Vidijo se bojni prizori, pretresljivi in žalostni. Velik vtisk je napravila drama »Lomilka src«, ki je očarala res vsa srca. Jutri velika senzacija »Zadnja pota kapitana Scotta«.

Stajersko.

— **Legar v Trbovljah.** Legar ki je ugrabil dvanajsetim osebam življenje, je skoro popolnoma ponehal; vendar je strogo paziti na zdravstvene predpise, da se epidemija znova ne pojavi.

— **Delavec nič ne riskira.** (Dopis iz Trbovelj.) V rudniku je zasula zemlja 34letno delavko Alojzijo Povšič, ki je bila takoj mrtva.

— **Požar v papirnici v Gratweinu.** V soboto smo že poročali, da je uničil požar veliko skladišče papirnice v Gratweinu. Škoda, ki jo je povzročil ogenj, je ogromna, znaša čez 700.000 K. Takoj po izbruhu ognja so ustavili obrat po vseh delih tovarne, da so delavci pomagali pri gašenju. Ker je zgorelo le skladišče, ni obrat v papirnici prekinjen. V petek so zopet začeli delati v vseh oddelkih. V papirnici v Gratweinu je gorelo že večkrat. Zadnjičkrat leta 1911. Takrat je zgorela tovarna za izdelovanje celuloze in škoda je znašala nad 300.000 K.

— **Velika tatvina.** Peter Mesurec, veleposesnik v St. Juriju v Slovenskih goricah je bil okraden na velikonočno nedeljo za več kot 80.000 kron.

Goriško.

— **Preložena tiskovna pravda.** V petek se je imela vršiti zadnja porotna obravnava v tem porotnem zasedanju in sicer proti sodrugu Alfredu Callinju, katerega toži mazzinjanško društvo »Camera di Lavoro« zaradi razžaljenja časti potom tiska. Razprava se ni mogla vršiti, ker je bilo izžrebanih šest slovenskih porotnikov, ki ne razumejo italijanskega jezika.

— **Zaradi uboja obsojen.** V torek se je moral zgovarjati pred goriškim porotnim sodiščem Mila Marega, pristojen v St. Petru, stanujoč za Ražonerji v Gorici. V noči od letošnjega pustnega torka na pepelnico sta se poslavljala od pusta on in njegov znanec in sosed Ant. Pertot. Ko to prišla iz krčme domov, se je Pertot. Ko sta prišla iz krčme domov, se je doma razsajati. Streljal je skozi okno in lotil se je tudi žene. Ta je zbežala k Pertotu ter ga je prosila, naj gre tolažiti njenega moža. Pertot je uslišal njeno prošnjo, podal se je na stanovanje k Maregu ter ga začel miriti. Marega pa se je spravil tudi nad Pertota, zahteval je od nega, naj mu takoj vrne goldinar, katerega mu je isti večer posodil ter mu žugal, da ga ustrelji, če tega ne stori. Pertot ni mogel ugoditi Maregovi zahtevi, ker ni imel goldinarja. Marega je ustrelil trikrat na Pertota. Pertot se je mrtev zgrudil na tla. Uspeh sodne preiskave je bil ta, da je državno pravdnstvo tožilo Marego zaradi zločina umora. Marega se je skliceval na svojo popolno pijanost ter tudi trdil, da ga je hotel Pertot napasti in da je torej izvršil svoje dejanje v silobranu. Zaslišane priče pa so vse take trditve ovrgle, vsled česar se je glasil pravorek porotnikov: Marega ni sicer kriju umora, pač pa ubojstva, na kar ga je sodni dvor obsodil na triletno težko ječo.

— **Star grešnik.** V sredo je sedel v Gorici na porotni klopi 82letni Valentin Jazbec iz Sv. Tihla pri Komnu. Ta stara pokora jih je nakuhal v svojem življenju vse polno in vsakovrstnih. Kaznovan je bil Jazbec že v Kopru, v Trstu, v Ljubljani, v Ajdovščini in v Komnu. V sredo ga je tožilo državno pravdnstvo zopet zaradi goljufij in zaradi tatvine. Nabrisal je namreč Ivana Doplakarja, posestnika, krčmarja in mesarja v Dornbergu za 1000 K, katere je izvalil od njega, ker mu je obljubil, da bode zanj kupoval klavno živino. Pod pretezo, da bode nosil denar visoke obresti, je izvalil Francetu Mozetiču v Biljah 800 K, pod enako pretezo je dobil od Josipa Vovka iz Bilj 300 K, na kar je izginil. V Trstu pa je izmaknil vinskemu trgovcu Matevžu Savronu iz Topolovca, katerega je izvalil, da sta šla v neko ljudsko prenočišče skupaj spat, 1400 K. Stari grešnik, ki je pred preiskovalnim sodnikom, ko je bil večkrat zaslišan, vsakikrat dru-

gače govoril je hotel v sredo, kakor je rekel, vse po pravici povedati; in zato je na dolgo in široko pripovedoval, da je od gorenimovanih res dobil denar, pa ne toliko, kolikor oni pravijo, marveč manj, in sicer da pojde z njim v Videm ter dobi tam od nekega gospoda za pravi denar veliko več ponarejenega denarja, katerega bi jim potem prinesel. Dostavil pa je, da ni bil nikdar pri kakem takim gospodu in da ni tudi nikdar mislil kaj takega storiti, ampak da je na ta način le hotel priti do denarja, s katerim bi si pri svoji kupčiji pomagali, katerega pa ne bi bilo treba vrniti, kadar bi oni hoteli, ampak le tedaj, kadar bi on hotel; kajti vsi štirje bi se bali tožiti ga, ker bi morali biti kaznovani tudi oni, ker so mu v označen namen dali denar. A porotniki niso hoteli verjeti ti Jazbecu »pravični in resnični« »storiji«, marveč so verjeli opeljarjem pričam na podlagi njih pravorekja je prisodil sodni dvor Jazbecu tri leta težke ječe, poostrene z enim postom vsak mesec. Jazbec je bil aretiran v Solkanu dne 25. januarja t. l. Dan poprej je na solkanskem poštnem uradu vložil v pošto hranilnico 1400 kron. Drugih 400 K je imel shranjenih pri neki Mariji Kancler v Solkanu. Osleparjen in ukraden denar znaša 3500 K. Opeljarjeni si pa morejo razdeliti le 1800 K.

— **Zaradi posilstva.** V četrtek se je vršila porotna obravnava proti 20letnemu Avgustu Batan iz Kormina zaradi posilstva. Batan je bil oproščen.

Občinske volitve v Trstu.

Reklamirajte pravočasno!

Da olajša kontrolo volilnih imenikov, je naša stranka otvorila sledeče reklamacijske urade:

V mestu:

I. V ulici Pozzo bianco št. 9 (v poslopju zdravniške postaje okrajne bolniške blagajne).

II. V gostilni »International« v ulici Boccaccio 2. I.

III. V kavarni Union, ulica Caserma št. 9.

IV. V prostorih zveze občinskih uslužbencev v ulici Stadion št. 20.

V. V gostilni »Al Tram elettrico« v ulici Giulia št. 56.

VI. V »Delavskem domu«, ulica Madonna 15, pritličje.

VII. V društveni gostilni v ul. dell'Eremo šte. 124.

VIII. V prostorih poleg zdravniške postaje okrajne bolniške blagajne, ulica dell'Isola šte. 602.

IX. V gostilni »Alla città di Klagenfurt« v Androna sv. Eufemija, vogal ulice Promontorio.

X. V gostilni »International« v ulici Gian Rinaldo Carli 10.

V okolici:

Škedenj: V prostorih »Delavskega izobraževalnega društva« nad skladiščem »Delavskih konsumnih zadrug«.

Sv. M. Magdalena spodnja: V prostorih »Delavskega izobraževalnega društva« pri Lukežiču št. 1062.

Sv. M. Magdalena zgornja: V prostorih »Delavskega izobraževalnega društva« (gostilna Alla Vittoria).

Rocol zgornji: V gostilni »Jura« na Lovcu.

Rocol spodnji: V gostilni »All-Orchidea«.

Sv. Ivan: 1. V gostilni »Pri Cecu« v ulici S. Cilino. 2. V gostilni »Al Boschetto« v ulici Giulia.

Vrdelca: V gostilni »Pri Marjeti« v ulici dello Scoglio.

Kolonja: V gostilni novega gospodarskega društva.

V Sv. Križu: V prostorih podružnice »Ljudskega odra«.

Kontovelj: V prostorih »Delavskega izobraževalnega društva«.

Rojan: V gostilni pri Kranjcu in v gostilni »Al Dodici Moreri«.

Greta: V prostorih delavskega izobraževalnega društva (Društvena gostilna).

Barkovlje: V gostilni Stare (po domače »Bužič«) na zgornji cesti.

V naslednjih dneih se otvore reklamacijski uradi še v Opčinah in Trebach. — Vsi ti uradi so na razpolago volilcem vsak dan od 7. do 9. ure zvečer, v nedeljah pa ves dan.

Volilcem priporočamo, naj se vsi prepričajo v imenovanih volilnih uradih, ako so vpisani v volilne imenike.

Glavni volilni in reklamacijski urad se nahaja v »Delavskem domu«, ulica Madonna 15.

KDO IMA VOLILNO PRAVICO?

Volilno pravico v IV. mestnem in II. okoličanskem volilnem razredu ima, kdor

1. je avstrijski državljani;

2. je dovršil do 3. marca t. l. 24 let;

3. je bival do 3. marca t. l. najmanj tri leta v tržaški občini, bodisi v mestu ali okolici.

Kdor ustreza navedenim zahtevam, ima volilno pravico; ako ni vpisan v volilnem imeniku, mora reklamirati in s potrebnimi listinami dokazati, da je do 3. marca t. l. dopolnil 24. leto, da je bival do 3. marca najmanj tri leta v občini. Kdor reklamira, mora torej prnesti v naše reklamacijske urade voljaško knjižico. Kdor ni bil vojak, pa naj prinese domovnico, krstni list ali matični izpisek. — Delavske knjižice so veljavne le tedaj, ako jih je izdalo županstvo, v katero je dotičnik pristojen. Vsem, ki reklamirajo, priporočamo, naj poskrbe za eden naštetih dokumentov. Delavsko knjižico je prnesti le tedaj, ako nima dotičnik na razpolago nobenega drugega dokumenta.

Potrđilo o triletnem bivanju v tržaški občini da izda policija. V onih krajih okolice.

ki ne spadajo več v področje policije, pa orožništvo.

V III. mestnem in I. okoličanskem volilnem razredu pa imajo volilno pravico vsi oni, ki plačujejo najmanj 20 K osebnega ali 10 kron realnega davka.

Volilcem priporočamo, naj se potrđijo takoj in pogledajo v volilni imenik, ako so vpisani ali ne. Kdor ni vpisan ali je napačno vpisan ali ima napačno hišno številko, naj reklamira. Vsak dobi vsa potrebna navodila v naših reklamacijskih zgoraj navedenih uradih.

28. t. m. ob 2. popoldne poteče reklamacijska doba. Kdor se še ni, naj se torej prepriča takoj, ako je vpisan in ako ni, naj reklamira.

Vestnik organizacij.

Šišenska podružnica »Vzajemnosti« naznanja, da priredi v nedeljo, dne 1. junija — v slučaju slabega vremena 8. junija — veliko vrtno veselico v korist svoje knjižnice, ter prosí vse sodružne organizacije, da na ta dan ne prišajo svojih veselíc, oziroma izletov.

Knjižnica šišenske podružnice »Vzajemnosti« se v sredi aprila otvori. Knjižgo so že pri knjigovozu, potrebne tiskovine so tudi gotove. Zela šišenski sodrugov se torej v kratkem izpolni, imeli bomo knjižnico izbranih leposlovnih knjig. Ob tej priliki opozarjamo člane, da agitirajo med svojimi znanci in prijatelji za pristop k podružnici, čim več članov bo imela, tem več koristi bo lahko nudila svojim članom.

Mošćanska podružnica »Vzajemnosti« ima sejo v sredo 9. aprila ob 8. zvečer v gostilni pri Dimu.

Odbornava seja šentjakobske podružnice »Vzajemnosti« bo danes v ponedeljek 7. aprila ob 8. zvečer v društvenih prostorih, Šelenburgova ulica 6, II. nadstropje.

Umetnost in književnost.

Vladimir Knaflič: Vseučilišče v Trstu! Spomenica slovenski javnosti. Gorica Tisk »Goriške tiskarne«. Cena brošuri 30 vin.

Razporeženje v Črni gori.

V reviji »Siiddeutsche Monatshefte« pripoveduje zdravnik in profesor Düring o vtiskih, ki jih je dobil na Cetinju, ko je tam zdravil ranjence. Profesor Düring poročilo kaže prav jasno kako nepremišljena in katastrofalna je avstrijska zunanja politika. Dr. Düring pripoveduje med drugim:

Prvi vtisk, ko stopi človek v to črnogorsko kamenito puščavo in ko je videl »doline« (med skalovjem ležeče njive) je ta: kako more takšna dežela preživljati ljudi — in zbujači ljubezen do domovine? Potem vidi človek to kraljestvo — njegovo prebivalstvo je tako številno kakor v kakem nemškem srednjeverjeliem mestu. Ali kadar spoznamo te ljudi: v vseh živih ena ideja. Čisto ob strani pustimo če je upravičena ali ne, če je napuh ali blaznost — ideja živi v njih, v vseh, mogočna in velika je, vse prevladajoča. Obzorje poedince je gotovo tesno — ampak v tem svojem tesnem obzorju je — včasih s preveliko samozvestjo — osebnost z mnogo bolj izrazito, razvito in zavedno individualiteto kakor nas eden. Ideja je, da se mora vendar še enkrat rešiti domovina iz spon Turčije, da mora dobiti prostora in možnost do razvoja. Skader je okno v svet — Skader mora postati naš ali pa poginemo — tako misli vsakdo, kralj in vojak, uradnik in neuradnik; in vsi tuji, s katerimkoli sem govoril, so enako mislili. Nisem politik, ne morem razsoditi, če je avstrijska politika dobra ali slaba, upravičena ali neupravičena — ali sovraštvo in ogorčenost proti Avstriji, povsod pri Srbih po Dalmaciji in Črni gori, je velikansko; in na nas Nemce iz rajha, zaveznike Avstrije, odpade precejšen del tega sovraštva. Ravno tuji, ki so v stanu presojati položaj, diplomatje, so mi dejali, da je avstrijska politika nerazumljiva. Avstrija bi dobila simpatije balkanskih Slovanov, če bi spretno nastopala. Ali zavzemanje za Albanijo, ki ni še nikjer in ki sama v sebi nima možnosti do razvoja, in zapostavljanje Črne gore, ki se mora zadušiti v svojih tesnih razmerah in v svoji bedi, to se jim zdi nespametno in nepravilno.

Grozne izgube, manj in bolj jasno čuvstvo, da gre za življenjsko vprašanje dežele in dinastije, volja, ki je ne omaja nobena sila: »Skader mora postati naš«, to vse ustvarja globoko, trpko razpoloženje. Od kralja do zadnjega moža velja: Skader mora pasti; če smo notri — kdo nas bo izganjal? Če se sklene mir s Turčijo — tedaj se pomerimo z Albanci za Skader. In že danes ni več vojna za Skader črnogorsko-turška, temveč črnogorsko-albanska. Hasan Riza paša je bil umorjen od Albancev, ker je hotel predati Skader.

Težko je, celo nemogoče, da bi si ustvarili lastno mnenje, ne da bi natančno preštudirali zgodovino v deželi sami. Pa saj tudi nočem nič drugega pribiti nego to, da je razpoloženje proti Avstriji silno sovražno, strah zbujačoče, pri avstrijskih in neavstrijskih Srbih na Hrvaškem, v Dalmaciji, Srbiji in Črni gori. Ako vzamemo Črnogorci Skader, tedaj postane položaj prav gotovo zelo resen. Potem ostane le Avstrija naloga, da izžene Črnogorce; to pomenja — po mnenju, ki vlada splošno na Cetinju (ne le v črnogorskih krogih) — vojno s Srbijo. Ali bi Rusja res potem molčala? Skader je brezčumno zelo resno vprašanje!

Zelo zanimivo je bilo zame, ravno ker poznam precej dobro turško ljudstvo, spoznal tudi njihove balkanske sovražnike, Srbe. Razumem Turke in Srbe — ali prihodnost grš Slovanom in mislim, da je tudi bodočnost Avstrije odvisna od pravega razumevanja in asimilacije Srbov, od katerih je velik del v Dalmaciji, na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini.

Delavsko gibanje.

Stavka železničarjev na Španskem. Iz Madrida poročajo: Guverner v Huelwi je sporočil vladi, da nameravajo vsi železničarji proge Huelwa-Zafra stavkati. Tudi med delavci bližnjega distrikta Rio Tinto je veliko razburjenje. Vlada se boji, da se bo tudi 22.000 rudarjev pridružilo iz solidarnosti stavkajočim železničarjem in zato je odposlala orožništvo in vojaštvo.

Balkanski in mednarodni položaj.

Mednarodno brodovje je blokiralo črnogorsko obal. Poveljnik je angleški podadmiral Burney. Na poziv, naj opusti obleganje Škadra, odgovarja Črna gora, da obžaluje nasilje, s katerim kršijo velesile nevtralnost, ampak ubogala ne bo.

MORNARIŠKA DEMONSTRACIJA.

Enajst ladij.

Bar, 7. Mornariško demonstracijo proti Črni gori izvršuje enajst bojnih ladij. Vsa eskadra je razdeljena v dve diviziji. Na severni strani teže štiri avstrijske vojne ladje, nemška »Breslau« in dve italijanski križarki; južno od Bara, približno štiri morske milie od obrežja so ena avstrijska, dve angleški in ena francoska ladja. Dvoje avstrijskih torpedovk leži pred Špičem. Ladje posameznih držav so se pri prihodu vzajemno pozdravljale s streli.

Blokada.

Dunaj, 7. Poveljniško mednarodnega brodovja proti Črni gori je dobilo pooblastilo, da ukrene vse potrebno za blokado črnogorskega obrežja. Doslej ni nobenega znamenja, da namerava kralj Nikola popustiti.

Poveljnik Anglež.

Dunaj, 7. Poveljnik mednarodnega brodovja za demonstracijo proti Črni gori je angleški podadmiral Cecil Burney, poveljnik bojne ladje »King Edward VII.«

Poveljniški svet.

Rim, 7. Iz Bara poroča »Agenzia Stefani«: »Ko je priplula angleška bojna ladja »King Edward VII.«, ki ima podadmirala Burneya za poveljnika, v črnogorske vode, je Burney kot najstarejši admiral in poveljnik mednarodnega brodovja sklical vojni svet.«

Poziv Črni gori.

Dunaj, 7. Po prvem posvetovanju poveljnikov mednarodnih ladij je vrhovni poveljnik, angleški podadmiral Burney odposlal črnogorski vladi brzojavno naznanilo, da je mednarodno brodovje pripluto z mandatom velesil v črnogorske vode. Brzojavo poziva Črna gora, da se uda skleptom velesil in opusti obleganje Škadra.

Odgovor Črne gore.

Cetinje, 7. Črnogorska vlada je dobila od angleškega podadmirala gospoda Burneya obvestilo o prihodu mednarodnega brodovja v črnogorske vode in o njega namenu, da izsili od Črne gore opustitev obleganja Škadra. Črnogorski ministrski predsednik je brzojavno odgovoril, da jemlje prihod ladij na znanje, obenem pa globoko obžaluje, da imajo velesile s svojim brodovjem namen izvršiti na Črno goro pritisk in tako prekršiti nevtralnost, ki so jo bile obljubile od začetka vojne. Vlada izjavlja, da je Črna gora že označila svoje stališče v skadarskem vprašanju in da ga ne more izpremeniti zaradi pritiska, ki obstoja in navzočnosti mednarodnega brodovja.

Akcija emejena.

London, 7. Akcija proti Črni gori je doslej omejena na blokado črnogorskega obrežja. Poveljniški ladij imajo stroge instrukcije, ki določajo akcije, katere ne smejo presegati. V okviru naloge, ki je brodovju odkazana, se vrše vsi koraki na ukaz vrhovnega poveljnika in po posvetovanju poveljnikov posameznih velesil. Razširiti se more akcija edino vsled sklepa velesil.

Avstrijska zahteva.

Rim, 7. V tukajšnjih diplomatskih krogih pravijo, da Avstrija zelo pritiska za hitro rešitev črnogorske zadeve. Predlagala je, naj poveljništvo mednarodnega brodovja pozove črnogorsko vlado, da preneha črnogorska vojska z obleganjem Škadra, preden mine 24 ur. Ako se Črna gora ne pokori, naj se tedaj nemudoma izkrcava vojskovo. V poučenih krogih zatrjujejo, da Avstrija ni našla soglasja pri drugih velesilah. Zlasti zahteva Anglija, da se da Črni gori vsaj tridnevni rok.

Črnogorska uljudnost.

Cetinje, 7. Črnogorska vlada je ukazala oblastim v Baru, pred katerim križari mednarodno brodovje, naj v vsakem slučaju, če pridejo v dotik s štabom in častniki mednarodnih ladij, nastopajo z največjo uljudnostjo. Ako bi se od strani brodovja storili kakšni militaristični koraki, naj se tudi od črnogorske strani militaristično odgovori.

Kaj je z blokado?

Dunaj, 7. Po zadnjih tukajšnjih vesteh efektivna blokada črnogorskega obrežja se ni izvršena. Z ozirom na vojaške transporte za Črno goro predlaga Avstrija blokado tudi za albansko obrežje.

Blokada efektivirana.

London, 7. Efektivna blokada črnogorskega obrežja v zmislu sklepa velesil je od mednarodnega brodovja po normah mednarodnega prava izvršena.

SKADER.

Nikola ne pusti Škadra.

London, 7. S Cetinja poročajo, da je črnogorski kralj Nikola povabil vse vojne dopisnike angleških listov, ter jim v nagovoru dejal, naj ostanejo na Cetinju, češ sedaj postane šele zanimivo. Časnikarji so vprašali kralja, če želi evropsko vojno. Nikola je odgovoril: »Jaz zahtevam pravico, meni ni nič mar, kaj hoče Evropa. Doslej je Črna gora žrtvovala štirideset milijonov frankov in desetisoč človeških življenj. Naj li bo vse to zaman? Skader je naš

življenje; če je treba, pademo zaradi njega vsi v boj.«

Esad paša ne kapitulira.

Pariz, 7. »Matin« javlja iz Belgrada: V soboto popoldne je poslal srbski vrhovni poveljnik oblegovalne armade parlamentarja k poveljniku Škadra Esad paši s pozivom, naj se uda, in s tem prepreči nadaljnje prelivanje krvi in grozne posledice bombardiranja. Esad paša je odgovoril, da se bo bojeval do zadnjega moža.

Nobenih vesti izpred mesta.

Cetinje, 6. Od armade izpred Škadra ni nobenih novih vesti.

MIROVNO VPRAŠANJE.

Odgovor balkanske zveze.

Sofija, 6. Včeraj je vlada izročila zastopnikom velesil ogovor na njih noto z dne 22. marca, s katero so zaveznikom naznanili svoje predloge, ki naj bi služili za podlago mirovnega pogajanja. Nota zaveznikov se glasi: Zavezniki izrekajo velesilam svojo zahvalo za trud, s katerim pospešujejo sklep miru, in sprejemajo z odkritosrčno željo, da bi jim olajšali nalogo, od velesil predlagane pogoje posredovanja s sledečim pridržkom: 1. Ob priliki definitivne določitve trasijske meje se sprejme črta, ki je predlagana v pogojih velesil, za podlago, ne pa za definitivno mejo. 2. Egejske otoke odda Turčija zaveznikom. 3. Zavezniki menijo, da morajo vnaprej poznati nameravane meje Albanije, in upajo, da se bodo vjemale, z onimi, ki so jih predlagali v Londonu. 4. Zahleva vojne odškodnine naj se načeloma sprejme, da se delo čim višja, pa naj se prepusti komisiji, ki se bo bavila s finančnimi vprašanji in v kateri naj bodo zavezniki zastopani. 5. Zavezniki soglašajo s tem, da prenehajo vojne operacije čim hitro, ko bodo navedeni pogoji ugodno sprejeti in doseženo soglasje.

Odgovor v Srbiji.

Belgrad, 6. Uradno javljajo, da je bil zastopnikom velesil včeraj izročen odgovor na njih posredovalni predlog. Odgovor se vima z onimi, ki je bil podan zastopnikom velesil v Sofiji.

Odgovor velesil.

Sofija, 6. Ministrskemu predsedniku in ministru za zunanje zadeve Gešovu so zastopniki velesil podali sledeče naznanilo na odgovor zaveznikov: V ta namen, da se doseže konec vojnih operacij, izjavljajo velesile, da se mora sprejeti direktna črta Enos-Midija, in da se pridržujejo vsa vprašanja finančnega vprašanja posebni komisiji v Parizu, katere se udeležijo tudi delegati vojskujočih držav.

Sasonov o balkanskih vprašanjih.

Peterburg, 7. Peterburška brzojavna agencija javlja: Poročila časopisov o vprašanjih, o katerih se je minister za zunanje zadeve Sasonov zabaval s člani dume, so deloma netočna, deloma pa izmišljena.

(Ta poročila so bila sledeča: Zastopnikom dume, ki so bili pri ministru Sasonovu povabljeni na čaj, je ta najprej razložil politični položaj. Več poslancev, med njimi tudi predsednik Rodžjanko, so podali ministru vprašanje, na katera je obširno odgovarjal ter citiral dokumente in korespondence ruskih zastopnikov v tujini. Minister Sasonov je dejal, da se Rusiji ni bati vojnih zapletov. Zahteve balkanskih zaveznikov se bodo več ali manj izpolnile; najmanj bo zadoščeno Črni gori, ker ne dobi Škadra. Minister misli, da prepričati bolgarsko-srbske meje ne izključuje komplikacij. Razvoj bojnih operacij žene Srbe veliko bolj proti jugu, kot določa zvezna pogodba. Doslej sta oba dela temu vprašanju pripisovala malo važnosti, ker se je upalo, da bo ruski car vrhovni razsodnik. Toda zadnje čase se Srbi izogibljujejo taki rešitvi. Kar se tiče Dardanel, misli minister, da to vprašanje ni zrelo. Bilo bi nevarno, razvijati to vprašanje, ne da se prej dožene držanje Rusije in njenih zaveznikov v evropskem koncertu. — Kaj je v tem poročilu netočno, in kaj izmišljeno, tega ne pove oficijzni popravek. A prav to bi bilo zanimivo.)

BOLGARSKA IN RUMUNIJA.

Silistrija bo rumunska?

Peterburg, 7. Dasi se ima sklep poslaniške konference, ki razpravlja bolgarsko rumunski spor, objaviti šele, kadar bo definitivno sprejeto posredovanje velesil med balkanskimi zavezniki in Turčijo, ter se prične glavno mirovno pogajanje, zatrjujejo vendar v poučenih krogih, da so velesile sklenile, da ima Bolgarska oddati Silistrijo Rumunski, ki je dolžna odkupiti od Bolgarske javne zgradbe v mestu ter odkupovati Bolgare, če hočejo zapustiti mesto.

DRŽAVNI ZBOR.

Dunaj, 7. V poučenih krogih zatrjujejo, da državni zbor ne bo sklican, dokler trajajo homatije na Balkanu, ker hoče grof Stürgkh na željo grofa Berchtolda preprečiti, da bi se parlament dotaknil Berchtoldove zunanje politike in jo podvrgl kakšni kritiki. Nemško-nacionalna zveza in krščanski socialci so o tem informirani in soglašajo z názorom vlade.

DVAJSETI DEŽELNI KONGRES NIŽJEAVSTRIJSKE SOCIALNE DEMOKRACIJE.

Dunaj, 6. V okusno ozaljšani vrtni dvorani favoritenkega »Delavskega doma« se je zbral

včeraj dvajseti zbor socialno demokratične stranke na Nižjeavstrijskem. Po pozdravnem nagovoru sodr. Kürbierja, ki se je zlasti toplo spominjal zaslug pokojnega Schuhmeierja, je v imenu nemškega strankinega vodstva pozdravil kongres sodr. Schrammel, za državnozbornsko frakcijo posl. sodr. Seitz, ki je z ostrimi besedami ožigosel balkansko politiko avstrijske diplomacije, in za češko socialno demokratično delavsko stranko sodr. Stein. Tajniško poročilo je podal sodr. Breitschneider. Poročilo omenja z zadovoljstvom uspehe, ki si jih je priborila socialno demokratična stranka v nižjeavstrijskih občinah. Število lokalnih organizacij se je povečalo, število organiziranih pristavev je na Dunaju za 3000 naraslo, na deželi nekoliko upadlo vsled gospodarske depresije. Blagajniško poročilo je podal sodr. Chaloupka, poročilo deželnozbornske frakcije poslanec sodr. Sever in je zbor deželnemu strankinemu zastopstvu podelil odvezo in deželnozbornski frakciji izrekel zaupanje. Živalna razprava se je razvnela o strankinim tiskom, v katero sta posegla med drugimi: sodr. dr. Renner, ki se je izrekel za ustanovitev lokalnih okrajnih listov in sodr. dr. Ellenbogen, ki je predlagal poseben odsek, sestavljen iz članov dež. zastopstva, strankine eksekutive in dunajskega zaupniškega zbora, kateri naj prešturira napake in vrzeli v sedanjem organizmu strankinega tiska in naj izdela reformne predloge in nasvete. Predlog je obveljal soglasno. — Danes je na dnevnem redu novi organizacijski statut in deželnozbornska volilna reforma.

DOPOLNILNA VOLITEV ZA POSLANCEM SCHUHMEIERJEM.

Vladno zavlačevanje.

Dunaj, 7. Vzlic izrecnemu predpisu državnozbornske volilnega reda še sedaj ni razpisana dopolnilna volitev v Leopoldstadtu za pokojnim poslancem Schuhmeierjem, dasi bo skoro že dva meseca, odkar je mandat nezaseden. V imenu nemškega socialno demokratičnega strankinega vodstva se je napolnil sodrug Seitz k ministru notranjih zadev, baronu Heinoldu, da protestira proti temu nepostavnemu zavlačevanju dopolnilne volitve. Baron Heinold je odgovoril sodr. Seitzu, da se vlada hoče izogniti, da bi se volitev vršila sočasno z razpravo proti atentatorju Kunschaku; počakati namerava, da bo razpisan rok za to razpravo. Sodr. Seitz je ponovil svoj protest proti zavlačevanju, ki ne more imeti drugega cilja, kakor da pomaga krščanskim socialcem.

OBRAVNAVA ROTI »ATENTATORJU« FREIBERGERJU.

Freiberger obsojen na dveletno ječo.

Dunaj, 6. Pri obravnavi izpove Freiberga, da je bil ogorčen nad krščansko socialno stranko, ko je bral o Schuhmeierjevo smrt, ker ni socialno demokratična stranka delala nikakih priprav za maščevanje. Nato se jezi na svojega stanovanjskega gospodarja, češ, da ga je izdal, čeprav je sodrug in tekel s pismom takoj na policijo. Pravi, da je bolan na živcih. Freiberg je obtožen zaradi nevarne grožnje, ker je na policiji vsakemu pripovedoval, da bo umoril Kunschaka, kakor hitro da ga izpuste. Freiberg je imel pri sebi nabasan revolver. Ako pa bi bil streljal z njim, bi se najbrže razletel. Freiberg je bil že večkrat zaprt, enkrat tudi zaradi požiga pet let. Nato razglasi predsednik sodbo: dve leti težke ječe. Na predsednikovo vprašanje, če se hoče poslužiti še kakih pravnih sredstev, izjavi Freiberg, da ne, ker more podaljšati svoje kazni. Na preiskavo duševnega stanja očitno abnormalnega človeka ni nihče mislil.

SPLJETSKI ŽUPAN PRED CELOVŠKO POROČLO.

Celovec, 7. Bivši spljetski župan Katalinič Jeretov, ki je vsled nekega govora obtožen zaradi veleizdajstva, se bo moral zagovarjati pred celovško poroto.

ERAZMO BARČIČ UMRL.

Reka, 6. Včeraj je tukaj umrl bivši poslanec v hrvaškem saboru Erazmo Barčič. Dosegel je starost 83 let. Med člani meščanskih strank je bil Barčič najsimpatičnejša prikazen, in svoj čas je igral v hrvaški politiki veliko vlogo. Rojen je bil na Reki, in je pripadal stari patricijski rodbini. Na Reki ga je poznal takorekoč vsak otrok, in tudi njegovi politični in narodni nasprotniki so ga zelo čislali. Studiral je na Reki, v Italiji in na Dunaju. Že v mladosti se je navezal svobodomiselnih idej, in njegova natura je bila pristno revolucionarna. V svojem stanovanju na Reki je imel slike in kipe vseh znamenitejših revolucionarjev. Bil je vedno hrvaški narodnjak, a razlikoval se je bistveno od navadnih nacionalistov. Ko je padel absolutizem, je razobesil na svoji hiši v znamenje svojega stremljenja po enakopravnosti poleg hrvaške tudi madjarsko zastavo. Politični razvoj ga je seveda privedel kmalu v skrajno opozicijo napram madjarstvu. Prišel je v pravaško stranko. Ali z njenimi separatistično hrvaškimi nazori se ni nikdar strinjal. Nikdar ni bil sovražnik Srbov, in ko mu je sin padel v dvoboju, pa ga katoliška cerkev ni hotela pokopati, mu je napravila srbska pravoslavna cerkev na Reki pogreb, kakor da je bil njen član. Ko se je starčevičanska stranka vedno boljbolj pogrezala v nazadnjaštvo, je Barčič izstopil. Pri nasprotnikih je bil razupit za »panslavista«, kar pa nikdar ni bil, četudi je v nasprotju s pravaši vedno zagovarjal vzajemnost z drugimi Slovani. Ruski carizem je tembolj sovražil, čimbolj je spoznaval njegovo krvavo tiranstvo. V hrvaškem saboru je Barčič zastopal volilni okraj Bakar. V Khuenovi dobi, ko je bila opozicija v saboru takorekoč decimirana, se je zaman trudil, da bi pripravil Barčiča ob mandat. Nekolikokrat je Barčič, kateremu je bil sicer socializem neznan, simpatično nastopil za delavske zahteve. Ko je Rauch postal ban, je bil Barčič starostni predsednik in je s svojim hrabrim odprtim govorom napravil velik vtisk.

LUKACS.

Budimpešta, 7. Vse časopise se obširno bavi s sobotno sodbo kraljevske stolice, ki je razveljavila sodbo prve instance v procesu Lukacs-Desy in ukazala novo razpravo z dokazilnim postopanjem. Oficijzni listi so v očitni zadregi, pa se trudijo na vse načine, da bi našli kakšno razlago, ki bi bila ugodna za Lukacsa. Z veseljem, kateremu se pozna, da je prisiljeno, »konstatirajo«, da je zdaj sodišče ustvarilo pravno podlago, na kateri se lahko pojasni vsa zadeva. Take podlage seveda ni bilo treba iskati in Lukacs je tudi ni iskal, temveč se ji je izogibal, kakor je bil mogel. Nihče ne bi bil preprečil dokaza resnice pri prvi instanci, ako bi bil hotel Lukacs. Ali on ni hotel. Prav tako je bila prilika za pojasnilo v parlamentu. Pa tudi tam Lukacs ni hotel jasnosti. V državnem zboru se je pozival na sodišče, pri sodišču se je njegov državni pravdnik pozival na parlament. V krogih vladne stranke se ne upajo več tajiti, da je prišel denar v njeno blagajno, ampak skušajo predstaviti stvar tako, kakor da bi bila popolnoma v redu, češ vsakdo lahko daruje volilnemu skladu, kolikor hoče, in Lukacs je gotovo oddal ves denar do zadnjega vinarja strankini blagajni. Toda če je to tudi storil, kar še ni dokazano, je njegovo panamstvo gotovo, kajti denar je po pravici pripadal edino državnim blagajni. Opozicijsko časopisje izraža svoje zadoščanje, da je sodišče postavilo pravičnost nad osebne želje ministrskega predsednika in omogočilo pravičnost, ki se bo zaključilo z zmago resnice. »Budapest« pravi, da je opozicija prepričana, da bo Desy dokazal, kar je trdil. »Magyarország« naglašava veliki pomen sodbe, in meni, da bo Zichy Lukacsjev naslednik. Ko je demisioniral, mu je bilo baže z najvišjega mesta naznanjeno, da bo inel pri prihodu politični izpremembi mislilo. Socialistična »Nepszava« razmotriva politični pomen sodbe in konstatira, da ne morejo imeti veljave zakoni, ki so bili sklenjeni pod tako koruptno vlado od kupljene večine. — Lukacs je v krogu vladne stranke izjavil, da bo govoril zdaj, ko je sodišče ukazalo. Seveda bi bil tudi brez tega ukaza že davno lahko govoril. V poučenih krogih menijo, da bo sodba povzročila nadaljnje razpadanje vladne stranke.

NEMŠKI MOLOH.

Socialistični protesti.

Berlin, 7. Včeraj je priredila socialno demokratična stranka več kakor sto protestnih shodov proti prvi brambni predlogi. V same Berlinu je bilo šestdeset shodov, katerih so se udeležile ogromne množice.

V parlamentu.

Berlin, 7. Danes bo v državnem zboru prvo čitanje nove brambne predloge. Ob tej priliki se pričakuje velika debata. Državni kancelar Bethmann-Hollweg bo govoril o političnem položaju, za njim pa vojni minister Heeringen. Stranke so določile za to debato svoje najodličnejše govornike.

»ZEPPELIN« NA FRANCOSKEM.

Zahvala nemške vlade.

Pariz, 7. Nemški poslanik Schoen se je po nalogu svoje vlade zahvalil ministru Pichonu, da je francoska vlada tako kulantno rešila zadevo nemškega zrakoplova, ki je priplul na Francosko in za ljubezno ravnanje z obojem zrakoplova.

SAMOMOR AVTOAPAŠA.

Pariz, 6. Avtoapaš Lacombe je včeraj splezal iz svoje celice na streho ječe. Ravnatelj jetnišnice in drugi so mu prigovarjali, naj se vrne. Ko so prišli še ognjegaoci, da bi ga prijeli, se je strmoglavil v globočino in ubil na dvorišču.

ITALIJANSKE IZGUBE V TRIPOLITANIJL.

Rim, 7. Po zadnjem izkazu izgub iz turško-italijanske vojne so Italijani izgubili vsega skupaj 92 častnikov in 1391 mož.

Novice.

* Provijsijske kupčije v vojnem ministrstvu. Kakor smo že poročali je tožila polkovnikova vdova Helena pl. Cziffra odvetnika dr. Pressburgerja in agenta Brucka na Dunaju zaradi razžaljenja časti. Agent Bruck je zaslužil namreč pri neki dobavi pušk 700.000 K in je obljubil gospe pl. Cziffri za njeno posredovanje 100.000 K. Dal ji je tudi na to vsoto glaseč se provizijsko pismo. Po sklenjeni kupčiji pa je dal Bruck svoji pomagalki samo 20.000 K. Ko je ona zahtevala od Brucka še ostalo provizijo, jo je poslal Bruck k svojememu zastopniku dr. Pressburgerju. Ta pa je Cziffri zagrozil, da naj mu takoj vrne provizijsko pismo, češ da ga je ona od Brucka zviščno dobila in ji celo zapretil, da jo bo dal zapreti. Užaljena agentka je tožila oba zaradi razžaljenja časti. Pri prvi obravnavi se je zagovarjal dr. Pressburger s tem, da ga je njegov klient tako informiral, da je Cziffra provizijsko pismo za 100.000 K res izdala in sicer z izgovorom, da mu omogoči ono kupčijo, če rezervira 100.000 K za neko tretjo osebo. Da se to dožene je bila obravnava preložena. Pri včerajšnji obravnavi je izpovedal zasebnik vitez pl. Dembowsky, da je dr. Pressburger opozoril tožnico v nevljudnem tonu, da je ona določila provizijo za neko drugo osebo ne pa zase. Bergman je izpovedal pod prisego, da je s tožnico večkrat govoril in da je dobil vtisk, da je namenila pl. Cziffri velik del provizije neki tretji osebi. Predlaganih je bilo še več prič, med temi tudi bivši vojni minister vitez pl. Auffenberg, priče pa je sodišče zavrnilo. Nato je zastopnik tožnice umaknil tožbo kakor je razglasilo sodišče oprostilno razsodbo.

* Nova palača za rimske reveže. Kadar papež umre, tedaj morajo priti vsi kardinali (okoli 70) v Rim, da izvolijo naslednika. Po papeževem mnenju sedanje stanovanje za kardinala ni dovolj veliko, zato bo sezidal palačo

samo za kardinale. V tej palači ne bo nič manj kot 350 sob poleg raznih kuhinj, jedilnic in drugih potrebnih sob. Kje bo »reže« vzel denar za to poslopje in dragoceno opravo, razno pohištvo, dragocene preproge itd.? Ali bo razpisal odpadke, ali bo zopet globoko posegel v žep revnega ljudstva?

* **Rešitev poselskega vprašanja v Ameriki.** V Ameriki silno primanjkuje poslov. V Montclairu v državi New Jersey si je pomagalo 50 družin tako-le: Najeli so prav veliko kuhinjo, poslovalnico, kuharja, deset kuharskih pomočnikov, deset sobaric in dva avtomobila. Delo med osebje je razdeljeno tako-le: vsako jutro dela vsaka od sobaric po eno uro pri vsaki družini, pospravi sobe, potem pride avtomobil s čistilcem in osnaži preproge, zavese in stene. Na večer pridejo sobarice zopet, da pripravijo spalnice. Drugi avtomobil pa privaja vsem družinam obede. Financielna stran zanimivega poskusa je prav ugodna. Vsi stroški znašajo na leto 81.960 K, na eno družino pride torej 1639 K 20 vinarjev. Služkinja stane na leto v Ameriki na 2400 K, torej imajo te družine manj stroškov in več udobnosti.

* **Tehniki na ministrskih mestih.** V novem ministrskem kabinetu na Norveškem je inženir Gunar Knudsen, eden največjih norveških podjetnikov za ladjedelstvo in tovarnar. Bil je že večkrat član ministrstva in od leta 1908 do 1910 je bil finančni minister. Sedaj je ministrski predsednik in minister za poljedelstvo. Minister za zunanje zadeve je lhlen, inženir in posestnik velike železnicarne. Studiral je na curiški politični tehniki. Pred tremi leti je bil železniški minister in je bil spreten organizator in silno delaven. Prav ti dve lastnosti sta odločili, da je bil imenovan na vodilno mesto zunanje politike in v vladnih krogih se prav resno bavijo z mislijo za preustrojenje službe v zunanem uradu. Kdaj bo pri nas postal tehnik minister in še celo minister za zunanjo politiko, ki jo pri nas ne izročajo drugim kakor aristokratskim juristom ali pa oficirjem.

* **Upanje za jetične na ozdravljenje.** Doktor Friedman, ki pravi, da je iznašel zdravilo proti jetiki, je v Novem Jorku vbrizgnil svoj serum že 100 bolnikom. Doslej ima Friedman v rokah že 5000 prošelj za zdravljenje. Vodstvo hotela, v katerem stanuje, pa mu je sedaj odpovedalo stanovalništvo, ker so prihajali neprestano samo jetični k zdravniku in so se lastniki hotela zbal, da tudi gostje ne nalezijo jetike. Kak bo uspel Friedmanovega zdravljenja, bo javnost zvedela v nekaj tednih. — Iz Rima pa prihaja vest: Giuseppe Nurgis, kemik iz Sardinije, trdi, da je odkril zdravilo za jetiko, ki prekaša doktor Friedmanov serum. Izdelal je tudi serum, ki se mora bolniku vbrizgati. Kake vrste je zdravilo, doslej Nurgis ni povedal. Poizkusi na živalih so imeli baže presenetljive uspehe. Doktor Nurgis zdravi sedaj sedem bolnikov, ki so se nahajali v zadnji stopnji jetike. Kakor doktor Friedman, tako se tudi dr. Nurgis brani izdati skrivnost svojega zdravila in ne dovoli, da bi se rabilo v bolnišnicah. Zdravnik, ki mu je zaupano zdravljenje omenjenih bolnikov, je baže opazil na svojih oskrbovancih znatno izboljšavo. Največjo bojazen zbujajoči znaki so pri njih baže izginili. Dr. Nurgis misli, da s svojim zdravilom v resnici lahko ozdravi jetiko.

* **Za slabe čase.** Njujorski list »Sun« pripoveduje s posebnim ponosom in poudarkom, da evropski monarhi ne zaupajo svojega imetja evropskim denarnim zavodom. Principi, cesarji in kralji Evrope zaupajo svoj denar ameriškanskim bankam, ki kujejo iz teh ogromnih vsot ne malo dobička. V zadnjem letu se je vsota kapitalov evropskih gospodov, naložena v ameriškanskih bankah, za mnogo pomnožila. »Sun« pravi, da se evropskim gospodom kapitali prav dobro obrestujejo pri ameriškanskih industrijskih, železniških in bančnih zavodih. Ruski car n. pr. je delničar cele vrste ameriškanskih železniških družb; okoli 25 milijonov kron je že naložil v ameriškanske delnice. Car dobiva od Združenih držav preko 2 milijona mark obresti za naložene kapitala. Juri V. je naložil v ameriškanske industrijske papirje preko 20 milijonov mark; nemški cesar okoli 12 milijonov po 5 odstotni obrestni meri. Pruski princ je delničar kanadskih železniških podjetij s 4 milijoni mark. Seveda so si zbrali Ameriko tudi kralji Italije, Grške, Danske, Belgije in tudi Alfonz XIII. ne manjka med ameriškanskimi delničarji. Cesarica Evgenija je delničarka njujorske banke samo za 40.000 kron. Le avstrijski cesar in papež ne zaupata svojega imetja ameriškanski industriji. Vidi se — ako odgovarjajo informacije »Suna« resnici, — da prevzema strah pred posledicami vojne ali državnih »nezgod« celo najvišje evropske kroge.

* **Avstrija na Balkanu.** Minuli četrtek je bila pred sarajevskim okrožnim sodiščem glavna razprava zoper socialno demokratični »Glas Slobode« v zvezi z zločinom po § 142 in v sled prestopka po § 329 kaz. zak. zagrešenega v nekem članku in v neki notici. Sodišče je zaradi omenjenih deliktov izrekel sledečo sodbo: Marko Brković, odgovorni urednik »Glasa Slobode«, se obsodi na tri mesece zapora, ki se ne da izpremeniti v denarno globo, in brez pravice na »custodio honesta«. To je največje še maščevanje bosenskih mogotcev, kar jih je doslej bil »Glas Slobode« deležen.

* **Dolga pravda.** Mesto Vjetka na Ruskem je pravkar zmagovalo v pravdi, ki ni trajala nič manj kakor 109 let. Slo je za posestvo v bližini mesta in za okop, ki je obdajal to posestvo. Pravda se je pričela leta 1804 in je sedaj končana, ko je izrekel senat svojo sodbo.

* **Taki so hlavci!** Iz moravskega Schönberga poročajo: Tukajšnja policija je aretirala katoliškega cerkovnika Aloja Neumanna, strastnega krščansko socialnega agitatorja, ki je oskrnil več deklic v Freudentalu, kjer je bil nastavljen. Zapeljal je več enajst- do trinajstletnih deklic. Ko so izsledili njegovo zločinsko početje, je vrli katoliški mož pobegnil, a so ga že v Schönbergu aretirali. V Freudentalu je nosil zvonec pri krščansko socialni stranki. Med

starši zapeljanih deklic vlada veliko razburjenje in to še tembolj, ker so poskušali »vplivni ljudje« prisiliti starše in deklice, da bi molčali.

* **Morganovo premoženje.** Natančno ni mogoče oceniti premoženja, ki ga zapušča Morgan, ker je udeležen s svojim premoženjem pri mnogoštevilnih podjetjih. Splošno pa cenijo Morganovo premoženje na dve milijardi dolarjev ali na 2000 milijonov. Največji del premoženja dobi njegov 43letni sin, Pierpont Morgan, ostalo pa dobe vdova in tri hčere, od katerih sta dve poročeni.

* **Velikanski požar.** Iz Nagyatmása na Ogrskem poročajo, da je nastal tamkaj v tork na žagi ogrsko-italijanske gozdne družbe ogenj. Zgorole je 1200 vagonov lesa. Ogenj je pretil upepeliti tudi obrat, a se je posrečilo požarni bramb, da je omejila požar le na skladišče. Ognja še niso mogli pogasiti in bo nalbrž trajal še nekaj dni. Pri gašenju pomaga tudi vojaštvo.

Socialno politični pregled.

== **Davčna morala velekapitalistov.** Kapitalisti ne goljufajo le delavcev, temuč tudi državo in kakor ne oslepajo delavcev le za njihne vsote, ravno tako gre njih goljufija države na stotisoče. Zato je pa tudi nastal tak odpor med njimi, ko je bila v poslanski zbornici razprava o vpogledu v trgovske knjige. Nekaj števil naj pojasni moralo kapitalistov. Ministerialni svetnik dr. Otto Gottlieb je v razpravi o vpogledu v trgovske knjige v listu »Österreichischer Volkswirt« priobčil naslednje zanimivosti: industrijski podjetnik je leta in leta napovedoval davčni oblasti izgube. Končno so mu dokazali, da ima nad 200.000 K dohodkov. Veliki trgovec je napovedal 765.000 K dohodkov. Ko ga je povabil davčni referent, je najprej ogorčen protestiral. Referent mu je dal nekaj dni odloka, da pregleda svoje dohodke in že drugi dan je pritekel na oblast in napovedal — 1.100.000 K dohodkov! Drugi veliki trgovec je osleparil državo za več kakor milijon K in prišli so mu na sled, ko so pregledali njegove knjige. Posestnik rudnika je napovedal 37.000 K dohodkov. Davčna oblast je sicer kazensko postopala proti njemu, a se je izvil. Slučajno so pa dobili vpogled v akte civilne pravde, ki jo je imel in mu dokazali, da ima 360.000 K dohodkov, torej skoraj 10krat več. Trgovec napove 30.000 K dohodkov in ko mu davčna oblast obdavi 40.000 K, tedaj vloži ogorčen priziv, katerega uspeh je bil ta, da je moral priznati 360.000 K dohodkov. Torej 12krat toliko! Veleposesnik napove 53.000 K, a mora »popraviti« napoved na 178.000 K. Lesnemu trgovcu, ki je v različnih letih napovedal dohodke s 44 do 116 tisoč kron, so dokazali za ona leta 125 do 250 tisoč kron dohodkov. Veleindustrialec je napovedal 447.000 K, a je bil prisiljen na »popravek« — 707.000 K. Zdravnik je napovedal za eno leto 48.000 K, a je pozneje »popravil« dohodek na 117.000 K, v prihodnjem letu je napovedal 125.000 K, pa je moral zopet »popravljati« napoved na 235.000 K. Takšna je torej davčna morala posejudojčih stanov na Avstrijskem! Vsako leto defraudirajo ti stebri družbe na stotisoče, delavstvo pa mora pokrivati defraudacije velike gospode z indirektnimi davki.

Država nima denarja.

Država ima denar — da izdaja pri c. kr. avstrijskih državnih železnicah milijone kron za neproduktivne namene.

Država ima denar — da daruje avstrijskemu Lloyd 6 milijonov kron s tem, da odkupi njegova zemljišča kvadratni meter po 72 K, ki mu jih je bila l. 1852 sama prodala po 88 vinarjev za kvadratni meter.

Država ima denar — da plačuje železarskemu kartelu cent železa za bojne ladje po 21 K, med tem ko ga dobiva avstrijski Lloyd po 15 K.

Država ima denar — da daje židovskim bankam svojo gotovino po 2 procenta, med tem ko mora zasebnik plačevati sedaj bankam po 7 in 8 procentov za posojila.

Država ima denar — da daruje vsako leto plemenitaškim žganjekuharjem v Galiciji 34 milijonov K.

Država ima denar — da dovoljuje nekaterim visokim ljubiteljem lova, ki izpreminjajo rodovitna zemljišča v lovske revirje v alpskih deželah, za uničevanje poljedelstva.

Država ima denar — da pušča borzo skoraj brez davkov, med tem ko prinaša borza na Francoskem okroglo 100 milijonov davkov.

Država ima denar — da odpušča fevdalnim veleposestnikom davke, ki plačujejo razmeroma mnogo manj davkov nego navaden kmet.

Država ima denar — da plačuje na leto poslaniku v Vatikanu 120.000 K in da je dala 60.000 K za opremo njegove sprejemne sobe.

Država ima denar — da plačuje 45 upokojenim ministrom na leto 840.000 K pokojnin in da še zvišuje milostnin potem ubogim »služabnikom države« pokojnine.

Država ima denar — da kupuje za svoja posestva na Nižjem Avstrijskem drago plemensko živino, namesto da bi je zredila sama, ker mora cele vagonne sene svojih posestev oddajati lovski gospodi.

Država ima denar — da dela v dvorni in državni tiskarni s tako visokimi režijskimi, da bi morala ob takih stroških propasti vsaka druga tiskarna.

Država ima denar — da opremlja vsako leto vojaštvo z novimi puškami, da nadoમેશča skoraj še nove topove z drugimi in da gradi bojne ladje, ki so čez leto za staro železo.

Država nima denarja — da bi zboljšala prejemke svojih uslužbencev, da bi izvedla starostno zavarovanje, da bi gradila šole, bolnišnice, zdravilišča.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Naročajte se na Zarjo!

Cenjenim železničarjem in slavnemu občinstvu vljudo naznanjam, da sem otvoril

gostilno

v neposredni bližini kolodvora v Nabrežini.

Sključujoč se na mojo dolgoletno prakso, v kolodvorski restavraciji v Nabrežini, zagotavljam slavnemu domačemu in vnanjemu občinstvu najboljšo postrežbo. Dobra kuhinja z gorkimi in mrzlimi jedili v vsakem času! Lep prostor za balincanje! Vsakovrstno časopisje na razpolago!

Za obilen obisk se vljudo priporoča

AVGUST RUSBACH, gostilničar.

Soba za družstvene seje je vedno na razpolago.

40 letni uspeh, ki ga potrjujejo na tisoče priznanj.

Želodčna tinktura

lekarnarja Piccolija v Ljubljani

krepi želodec, pospešuje prebavo in je odvajalna. 1 stekleničica velja 20 vin.

Naročila sprejema lekarna G. Piccoli, Ljubljana.

A. Zupancič knjigovez v Ljubljani

Slomškova ulica štey. 31

priporoča svojo na novo urejeno knjigoveznicu

za prijazna naročila vsakovrstnih v knjigoveško stroko spadajočih del. — Razen vezanja raznih knjig za knjižnice in šolsko rabo se še posebno priporoča za naročila trgovskih knjig (protokolov), različnih map, vzorčnih knjig in vsakovrstnih kartonaz. Izdeluje tudi okvirje in passepartout, priklade za različne podobe, fotografije itd.

Cene nizke.

Postrežba točna.

Pozor!

Naznanilo.

Pozor!

Prva kranjska tvornica pravih hrenovk, safalad, brunšviških in vsakovrstnih drugih salam, kranjskih klobas, gnati, slanina in različnega prekajenega mesa

FRANC GOLOB v Spodnji Šišhi

naznanja cenjenemu občinstvu, trgovcem in gostilničarjem, da sem začel prodajati v šolskem drevodu v soboto dne 5. aprila t. l.

na svoji lastni stojnici prej omenjene lastne izdelke.

Tvrdka je dobila najvišje odlikovanje na razstavi v Parizu s častno kolajno, s častnim križcem in z zlato svetinjo, ravnoisto pa je dobila meseca decembra 1912 na Dunaju.

Večja naročila naj se pošiljajo v Šiško. — Gostilničarji in trgovci imajo pri večjih naročilih popust.

Telefonska zveza štey. 183.

Telefonska zveza štey. 183.

Ivan Jax in sin, Ljubljana

Dunajska cesta štey. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

in stroje za pletenje (Strickmaschinen) za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.

Občno konsumno društvo v Idriji

naznanja s tem, da je v svoji seji dne 9. svečana 1913 sklenilo, da se hranilne vloge članom

obrestujejo od 1. januarja 1913 naprej po 5 odstotkov.

Kredit do 30 dni je obresti prost. Čez 30 dni do 6 mesecev se imajo računati obresti po 6 odstotkov

Od kredita nad 6 mesecev pa po 7 odstotkov in sicer že od 30 dni naprej.

Hranilne vloge sprejema društvo vsak dan med uradnimi urami od 8. zjutraj do 12. dopoldne ter

od 2. popoldne do 6. zvečer. — Odpovedni rok so pri društvu razprmernejši in varnost vlog

najboljša, kajti za varnost garantira premoženjska in blagovna vrednost. Vsak član najlažje zaupa

svoje prihranke svojemu zavodu.

Načelstvo.

Majhna hiša

stoječa ob državnem kolodvoru, posebno pripravna za železničarje, se prav po ugodnih pogojih prostovoljno proda. Pojasnila v gostilni Rimske ceste štey. 11 Ljubljana.

Kavarna

Unione v Trstu

ulica Caserma in Torre Bianca

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi.

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.

Postrežba točna. — Napitnina je odpravljen.

„Zdravnik želodca“

je edina posebnost želodčne kileteje iz zdravilnih rastlin, kateri izborni vpliva proti slabosti v želodcu ter ga radi tega v nobeni družini ne bi smelo manjkati.